

विषुभोऽग्निरिव ज्वलन् । स तस्यां पितृकन्यायां
(पुलस्त्यकन्यायासु) पीवय्यां जनयिष्यति । कन्यां पुत्रांश्च
चतुरो योगवर्मान् महाबलान् । कृष्णं गौरं प्रभुं
शम्भुं कृत्वीं कन्यां तथैव च । ब्रह्मदत्तस्य जननीं
महिषीं त्वणुहस्य च” हरिवं० १८अ० । “अणुहोनाम
तस्यासीत् पुत्रः परमधार्मिकः । प्रादात् कन्यां शुक्र
स्तस्मै कृत्वीं पूजितलज्जयाम् । सत्वशीलयुगोपेतां योग-
धर्म्मरतां सदा” हरिवं० २३अ०

वेदे स्वात्वप्रादिं आतईत्वम् । २कृत्वे त्वर्थे च । “अपागू-
हन्नृतां मत्वेभ्यः कृत्वी” ऋ० १०।१७।२ । “कृत्वी
कृत्वा” भा० “जातवेदोऽवाङ्मयानि सुरभीणि कृत्वी”
१०।१५।१२ । ३कर्मणि स्त्री० “निरु० “भ्रातरस्तु वः कृ-
त्वमेमि” ऋ० १।१६।१३ । “कृत्वप्रा कर्षणा एमसि
एम” भा०

कृत्वप् ति० कृत्वीं कर्म अर्हति यत् । कर्माहे कर्मकारको
“अज्यसेग्ने राजी न कृत्वप्” ऋ० ६।२।८ “कृत्वप्
हृर्विर्वहनादीनां कर्मणां कर्त्ता” भा०

कृत्स न० कृन्तति कृण्वति वा कृत-क्रेदने वेदने वा सः
किञ्च । जले२समुदाये शपापे पु० सि० कौ०

कृत्स्न-न० कृत-कृत् । १सकले २जले ३कुक्षौ पु० । २अशेषे
ति० मेदि० “तानकृत्स्नविदो मन्दान् कृत्स्नविद् विचा-
लयेत्” गोता । कृत्स्नस्य भावः षण्ज् । कर्त्स्न-
न० तल् । कृत्स्नता स्त्री त्व कृत्स्नत्व । न० साकल्ये । “का-
र्त्स्नायत्योः सम्पद्यमाने सातिः । जलसात् सम्पद्यते
कृदर पु० क-अरन् “कदरादयश्च” उणा० नि० । कुक्षौ
अन्नकोष्ठे उज्ज्वल० । २दिशउत्तरे च न० निरु० ।
३गृहे पु० निरु० ।

कृधु ति० कृत-उन् बा० कित् षुषो० । ह्रस्वे निरु० । “यदस्या
अंजर्भेद्याः कृधु स्यूलसपातसत्” यजु० २३, २८, “प्रतीत्येन
कृधुना तप्रासः” ऋ० ४, ५, १४, कृधुना ह्रस्वेन” भा० “मम
स्त्रनात् कृधुकर्षो भयात्ते” ऋ० १०, २७, ३३ अर्थे क । तत्त्वार्थे ।
ततः अतिशयने इष्टन् ऋतोरः । क्रधिष्ठ । ईयसुन् ।
कृधीयस् अतिशयेन ह्रस्वेति० ईयसुनि स्त्रियां ङीप् ।
भावे इयमिच् क्रधिमन पु० अण् कर्त्तृव न० ह्रस्वत्वे
कृन्तव न० कृत-कृत् न् सुम् च । लाङ्ले सि० कौ० ।

कृन्तन न० कृत-ल्युट् बा० सुम् च । १क्रेदने कर्त्तृने “कृन्तनं
नखकेशानां क्रेदनञ्च वनस्पतेः । शावाशौचे न कर्त्तव्यं
पठनं पाठनं तथा” नारदः । कर्त्तरि ल्यु सुम् च ।

२क्रेदके ति० करणे ल्युट् । बा० सुम् च । ३क्रेदनसाधने
“नातः परं कर्म्म निबन्धकृन्तनम्” भाग० ६, २, ४,
स्त्रियां ङीप् । नखनिकृन्तनी

कृन्तविचक्षण स्त्री कृन्त (कृन्ति) विचक्षण ! इत्युच्यते
यस्यां क्रियायां मयू० स० । विचक्षणसम्बोधनकर्त्तृनार्थ-
निदेशक्रियायासु ।

कृप कल्पने (सम्पत्तौ) भा० आत्म० लुङि लुटि लृटि लृङि च उभ०
ष्टतादि अक० षेट् । अस्य ऋतः रकारस्थाने लः । कल्प-
ते । अकल्पत्-अकल्पिष्ट-अकृप् । कल्प तासि कल्पितासे
कल्पस्यति कल्पस्यते-कल्पिष्यते । कल्पितव्यः-कल्प्यतव्यः
कल्पनम् कल्पः । कृप्तिः कृप्तिः । णिचि । कल्पयति ते
अचकल्पत् त-अचीकृप् पत् त । कल्पितः कल्पना कल्पयिता ।
“कृपि सम्पद्यमाने” वार्त्ति० । एतद्योगे सम्पद्यमाने
कर्त्तरि चतुर्थी । भक्तिज्ञानाय कल्पते । “कल्पयित् कल्प-
यामास वन्यामेवास्य संविधाम्” “कृप्तेन सोपानपथेन”
रघुः । “रुचिसंप्रकृप्तिम्” भट्टिः “प्रजापतिकल्पितयज्ञ-
भागम्” कुमा० । क्रेदने च सक० “कृप्तिमकेशनखशृङ्गः”
मनुः “कल्पनं क्रेदनम्” कुम्भू० ।

अनु+प्रथमविधानप्रतिनिधीकरणे सक० “शक्तः प्रथमकल्प-
स्य योऽनुकल्पे प्रवर्त्तते” स्मृतिः ।

अव+अवधारणे “अनवकृप्तावेवः” सि० कौ० ।

आ+भूषणे सक० आकल्पः भूषा

वि+ कल्पि-संशये विकल्पयति संशेते इत्यर्थः ।

सम्-कल्पि इदं करिष्यामीत्येवंरूपे मानसव्यापारभेदे ।
“कामः संकल्पोविचित्रो त्यादि” श्रुतिः “मनसा संकल्प-
यति वाचाऽभिलपति” स्मृतिः । मानसकर्मभिलापने
“संकल्पेन विना राजन्! यत्किञ्चित् कुरुते नरः” ति० त० ।

कृप दौर्बल्ये अद० चुरा० उभ० अक० षेट् । कृपयति ते अचि-
कृपत् तल्ययति ते कल्पति अचकल्प्यअचीकृप् पत्-त अकल्पीत् ।
कृप युतौ चित्तोकरणे वा चुरा० पञ्चे भा० पर० षेट् । क-
कृप पु० चु० कृप-अच् । राजर्षिभेदे “यथा रुशमं श्यावकं
कृपमिन्द्र ! प्रावः” ऋ० ८, ३, १२, “रुशमं श्यावकं कृपं
चैतन्नामकांस्त्रीन् ईराजधीन्” यथा प्रावः” भा० ।
कृपा अस्यस्य पालनसाधनत्वेन अर्थ० अच् । शरद्वतो
गौतमस्य २पुत्रे ३तत्सुतायां स्त्री ङीप् । यथा च त-
योर्वृत्तस्तस्मात्ता च तथा भा० आ० १३, ४, ७, उक्तं यथा
“कृपस्यापि मम ब्रह्मन् ! सम्भवं वक्तुमर्हसि । शरस्तम्बात्
कथं जज्ञे कथं वाऽस्ताख्यवाम्बान् । वैशम्पायन